

történetünkben Mikszáth mélyreható társadalombírálatával, Tolnai szenvedélyes dzsentriábrázolásával, Tömörkény alapos emberismeretével vethető egybe úgy, hogy látható: a faggatott korban Petelei új szint jelentett érzéseivel, őszinte és becsületes igazságérzetével, az elesettek iránt tanúsított humanizmusával. Thury Zoltán az ő nyomdokain haladt hősei életének a társadalmi erők mentén történő ábrázolásáig.

A középiskolai irodalmi tananyag büszkélkedhet azzal, hogy szót ejt Petelei írásművészetéről. Holott a 13–14 éves olvasóknak sem jelentene hátrányt, ha ismernék e novellistánk néhány remekét. Éppen ezért tettem ide ízelítőül (esetleg emlékeztetőül) ezt, az 1905-ből valót. A feldolgozását segítő álljanak itt a következők!

1. *Lírai ihletettségű elbeszélésnek* tarthatjuk Petelei István művét. Keressünk adatokat az előző állítás igazolására olvasás közben!

2. Mit tudunk meg Csifóról és társairól? Olvasmányélményeink felidézése után szerkesztjük meg az eseményeket láttató vázlatot úgy, hogy vegyük figyelembe az epikai alapmodellt!

3. Igazoljuk, hogy az epikusság, a líraiság és a drámaiság jegyei egyaránt átszövik Petelei műalkotását!

4. Van-e összefüggés a történet és a tájfestés között?

5. Idézzünk példákat a humorra, a fanyar iróniára és a tragikumra!

6. Ajánlanánk-e elolvasásra, illetőleg újraolvasásra Petelei István elbeszélését? Fejtsük ki a véleményünket egy részletes műismertetésben!

IRODALOM

1. Berei Andor (szerk.) 1962: *Új magyar lexikon Mf–R, V.*, Akadémiai Kiadó, Budapest.
2. Bisztray Gyula 1955: *Lobbanás az alkonyatban* (Válogatott elbeszélések és rajzok). Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest
3. Diószegi András: *Turgenyev magyar követői* (Tanulmányok a magyar-orosz irodalmi kapcsolatok köréből)
4. G. Tóth Károly 1995: *Kis magyar irodalomtörténet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
5. H. Tóth István 1998: *Régmúlt kövei között* (Irodalmi feladatgyűjtemény 12–13 éves olvasóknak). Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged
6. Kéri József (szerk.) é. n.: *Petelei István: Válogatott elbeszélések*. Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó, Marosvásárhely
7. Herczeg Gyula 1980: *A XIX. századi magyar próza stílusformái*. Tankönyvkiadó, Budapest
8. Kárpáti Aurél: *Petelei István*
9. Nemeskürty István 1983: *Diák, írj magyar éneket!* (A magyar irodalom története 1945-ig). Gondolat Könyvkiadó, Budapest

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA
főiskolai tanár, a neveléstudomány kandidátusa
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Metodikai tézisek a sikeres iskola ügyében

1. Az intézményes nevelés körében az iskola sajátos szerepeit a pedagógiai hatások rendszere jellemzi, és pedig: a célirányos és irányított, irányított és önirányított, szervezett és spontán, a nevelők és növendékek kapcsolatára épülő, autonóm logikájú, integratív, csoportos és egyedi irányú, metodikailag megalapozott direkt és indirekt elemek összessége.

2. A pedagógiai hatások elemeinek az iskolai szerepek szempontjából értékközvetítő funkciója van, amelyhez szükséges az értékvariánsok reprezentációja, az értékminták közvetítési módjai, az értékpreferenciák történeti és elméleti alapjai, az értékválasztások, értékhordozók, az értékazonosság iskolai jelenségei, az én-érték és önérték kialakításának főbb törvényei és az értékváltás, értékváltság eseteinek feltárása.
3. A pedagógiai tevékenység modelljeinek érvényesítéséhez szükséges a cselekvési minták transzponálása, amelyeket befolyásol az iskola működési feltétele, a társadalmi gyakorlat, az autonómia, az öntevékenység, s új szükségletekből kialakuló cselekvési formák.
4. Az iskolák egyedi variánsai és az alternatívák a hatásrendszer dinamikáját jelentik, melyek lényeges jellemzői: az iskola belső rendje, szokásai és követelményei, az iskolai élet megszervezése, a magatartás és jellem alakítására szolgáló tevékenység és követelménycsoportok, az életvitelre vonatkozó ajánlások, az önértékelés módjai, az iskolai hagyományok ápolása.
5. A nevelőtestület autonóm működésének főbb szerepjellemzői a munkamegosztás és az önálló arculat. A munkamegosztás hivatalos megjelenése a fejlettségi szereposztást segíti, míg a munkamegosztás önkéntessége előtérbe helyezi a képességek és egyéni törekvések szerinti belső szerepvállalást. Az önálló arculat kialakítása érdekében több szerepvariáció együttesen fordul elő, és a nevelőtestület szükségleteinek kielégítését mérlegelik.
6. A sikeres iskola feltételezi az interperszonális kapcsolatok és pedagógiai viszonyok fejlesztését. Ehhez szükséges az az atmoszféra, ahol megjelenik: a közösség és követelmény, a csoportélet és egyéni biztonság, a közösségi szerepek és az autonóm magatartás, az utasítás, a mintakövetés. Másrészt az egyén oldaláról a normafelismerést és normaközvetítést, norma- és szabályalkotást, az iskola pedagógiai programjának egyéni sajátosságait igényli. A közösség oldaláról az interperszonális kapcsolatok megkívánják a feladat meghatározását, a tevékenységben vállalt szerepeket, a tanulói őszinteséget, a teljesítményekhez kapcsolódó érzelmi megnyilvánulások megalapozását. Ennek lehetnek személyes–egyedi változatai, mint a tanár-diák viszony, az emberi kapcsolatok rendszere, a konfliktusok megoldása.
7. A szocializációs funkciók, az iskola teljességét próbára teszik, a pedagógiai folyamatban individualizációs hatásokkal lépnek fel. Jelentős az iskolai környezet feltárása, ismerete és alakítása, az iskola belső szocializációs jellemzőinek felhasználása, az ifjúság munkakultúrája, az iskola kapcsolatrendszerének funkciója.
8. Megjelenik az iskola irányítási és önrányítási rendszere és az ebből adódó szerepvállalások mint a társadalmi igények realizálása, az iskola perspektívái, az iskolai rendszer belső kohéziója és a rendszer egyediségének megformálása, az önrányítás integrációja és sajátos ösztönzésének fejlesztése.
9. Az iskola programjának, fejlesztésének és önfejlesztésének valóságos szükségleteire és valóságos feltételekre kell épülni. A valóságos szükségletek sorában a társadalom direkt és indirekt elvárásait, a közvetlen környezet igényeit, a tanulóifjúság által megfogalmazott javaslatokat s az iskola fejlődésének objektív vonulatait értékeljük. A valóságos feltételek között a település szerkezetét, az iskola működését, a tanulók korcsoportonkénti összetételét, az iskola nevelésének-oktatásának főbb eredményeit, a nevelők felkészültségét kell értékelniük.
10. Az iskolai hatásrendszer a nevelőtestület önfejlesztése, öntevékenysége és önkormányzása útján stabilizálódik. Ennek főbb mutatói: a belső információs hálózat működése, a visszacsatolás decentralizálása, a fórum jellegű alkotókészség kialakulása, az alternatív döntési lehetőségek megvalósulása, az önfejlesztés, a fejlesztés lényeges elemeinek feltárása, ösztönzése. Az új minőségek megteremtése módszertani változást jelent a nevelőtestület minden tevékenységében.